

YERLEŞİM ALANLARINDAKİ BİTKİLERİN İŞLEVLERİNİN İZMİR KENTİ GERÇEĞİNDE İRDELENMESİ

Prof. Dr. İlçin ASLANBOĞA

Kentsel mekanlarda yaşayan toplumlar yitirdikleri doğal çevrelerin özlemini çevrelerindeki bitki varlığına sahip çıkma gayretiyle göstermektedirler.

Bitkilerin işlevleri genelde;

-Ekonomik,

-Ekolojik,

-Estetik işlevler

başlıkları altında anlatılır.

Bitkilerin ekonomik işlevleri daha çok orman ve tarım işletmelerinde ön plandadır.

Ekolojik işlevler; eğer bitkiler geniş alanlarda sağlıklı, aktif bir gelişim olanağına sahip iseler hissedilir. Ekonomik amaçlı işletilen ormanların aynı zamanda ekolojik işlevlerinin de olduğu, ancak ekolojik etkinin ormanların işletilme süreçleri içinde zaman zaman sınırlandığı bilinir. Yerleşim alanlarında ise bitkilerin diğer etkilerinden çok estetik işlevleri önem kazanır.

Kentsel alanlarda estetik amaçlara yönelik kullanılan bitkiler, gelişim özelliklerine, dolayısıyla işlevlerine ve ömürlerine göre kabaca; örtü bitkileri, çalılar, sarmaşıklar ve ağaçlar başlıkları altında sınıflandırılır. Bu gruplar arasında ağaçlar; boyutları, ömürleri ve kentlerin diğer öğeleri ile olan ilişkileri yönünden daha önemlidirler.

Ağaçlar toprağın üzerindeki organları yani taçları ile buldukları mekanda bir hacim işgal ederler, çevrelerindeki kentsel öğelere mekanik baskı uygular, onları gölgeler, maskeler, perdeler, sınırlarlar. Toprağın altında bulunan organları ise kent toprağını kentin altyapısıyla birlikte paylaşırlar. Böylece cansız varlıklar olan yapılarla canlı varlıklar olan bitkiler arasında bazen olumlu bazen olumsuz bir etkileşim, hatta bir savaşım yaşanır.

Güncel durumda yerleşim alanlarımızda yapı ve ağaç varlığının karşılıklı etkileşim olgusunun, ağaçların çevre peyzajına olan olumlu-olumsuz etkilerinin henüz yeterince önemsenmediği, ağaçlandırma çalışmalarının kentsel “mekanların işlevleri dikkate alınmadan” yapıldığı, sonuçta önce teknik sonra yasal sorunların yaşandığı bilinmektedir.

Bildiri sunumunda İzmir den örnekler verilerek konu irdelenecek ve tartışmaya açılacaktır.

Örnek 1. Saat Kulesi

Ağaçların çevrelerine olan etkileri buldukları kentsel mekanın ve de komşu mekanların ana işlevlerine uygunsa benimsenir korunur hatta o mekanın, o semtin, o kentin simgesi haline gelirler. İzmir saat kulesi yakınındaki iki palmiye buna örnektir. Kule çevresinde yapılan çok sayıda düzenlemeden her nasılsa etkilenmeden halen simgeyi bütünleyen öğeler olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Örnek 2. Alsancak I.Kordon.

Kordon Boyunda bir zamanlar yapılarla birlikte kentin süsü simgeleri olan ağaçlar vardı

Bugün o ağaçlar halen varlar, ama zaman içinde çevrelerindeki yapısal değişmeler nedeniyle özelliklerini ve işlevlerini yitirmişlerdir.

Örnek 3. Asansör

Asansör İzmir'in diğer bir simgesi olarak anılır.

Asansör ve asansöre doğru giden yol boyunca bulunan yapılar da İzmir'in kültürel mirası olarak kabul edilmiş ve bu sokak tümüyle "Kültürel Sit" statüsünde yasal koruma altına alınmıştır.

Her nasılsa birisinin aklına bu sokağı ağaçlandırma fikri gelmiş, bu fikre kültürel varlıkları koruma kurulları dahil hiç kimse karşı durmamıştır. Zaman içinde asansör dahil tüm kültürel miras bütün mimari detaylarıyla birlikte ağaçlara teslim olmuştur.

Örnek 4: Bulvarlardaki dut ağaçları.

Kent yollarının ana işlevi taşıt ve yaya trafiğinin güvenliğine konforunu sağlamaktır. Yollar boyunca dikili olan ağaçların işlevi ise yayaaların gölgelenmesi, trafik güvencesi, kent estetiği vb.dir.

İzmir in yollarında dikili bulunan ağaclar da da bir zamanlar benzer işlevlere sahipken kentsel başkalaşımın olumsuz etkilerinden nasibini almış bulvarlar ağaç hurdalıklarına dönüşmüştür. Henüz ayakta olan bazılarının bugün ne işlevi olabilir.

Örnek 5: Çeşme

Çeşme Belediyesi bahçesinin her 40 metrekaresine büyük boyutlara ve taca ulaşabilen ağaçlar dikmeyen konutlara su ve elektrik bağlamayacağını ve oturma raporu vermeyeceğini ilan ediyor ve ekliyor “ kumu ve denizi ne kadar güzel olursa olsun dikili ağacın olmadığı bir kentin turizmde marka olma şansı yoktur”.

Çeşme’de konut sahibi olmak isteyenlerin alacakları konutta aradıkları özellik önceliği, denizi görmesi ve imbatı alabilmesidir. Çeşmede komşular arasında açılan davaların çoğunluğu da manzarayı ve rüzgarı kesen ağaçlar yüzündendir.

Bir kentin açık alanlarının ağaçlandırılmasına kimsenin itirazı olamaz. Ancak çeşitli ana işlevlere sahip kentsel mekanlarda ağaç dikmek büyük sorumluluktur. dikim yerini ve dikilecek ağacın türünü seçmek, belirli boyutlara ulaştığında ağacın çevre ile ilişkilerini önceden kestirmek bir uzmanlık işidir.